

4. Дудко Л. А. Роль інноваційних педагогічних технологій у становленні конкурентоспроможних спеціалістів / Л. А. Дудко // Мультиверсум : філософський альманах. – К. : Центр культури. – 2004. – № 39.

5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. – Х. : ВГ «Основа», 2009. – 176 с.

6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008.

7. Олійник П. М. Передові педагогічні технології, дидактично-методичні особливості та можливості їх / П. М. Олійник/ Метод навчання і наукових досліджень у вищій школі : навч. посіб. / за ред. С. У. Гончаренка, П. М. Олійника. Київ: Вища шк., 2003.

8. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко та ін. ; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2001.

9. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті : монографія / за ред. С. О.Сисоєвої. Київ:ВПОЛ, 2001.

10. Педагогічні технології: наука – практиці: навч.-метод. підруч. / за ред. С. О. Сисоєвої. Київ: ВПОЛ, 2002.

УДК 37.017

Вихрущ А. В.

доктор педагогічних наук, професор
кафедри психології та соціальної роботи ТНЕУ
anatolwchruszcz@ukr.net

Смила Й.

доктор філософії Університету імені Яна Кохановського
в м. Кельце (Польща)

ЦІННОСТІ СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Важливим чинником оновлення сучасної школи, оптимізації управління навчально-виховним процесом є виокремлення науково обґрунтованих пріоритетів. З кожним роком зростає значимість системи морального виховання. Стаємо свідками парадоксальної ситуації. Зростає рівень агресії, яка набирає дедалі витонченіших форм, маніпуляція досягає небачених розмірів, під загрозою опинився інститут сім'ї, байдужість стає звичною нормою.

Розвиток професійної майстерності педагогів передбачає наявність оперативної інформації щодо системи цінностей сучасних учнів. У рамках міжнародного проекту «Світ сучасних старшокласників» ми отримали достатньо цікаву інформацію, характерну для молодіжного середовища. Розглянемо отриману інформацію на прикладі самооцінки старшокласників Тернополя (опитування проведено в 2019 р., опитано 340 респондентів). Звернемо увагу на диференціацію інформації від дівчат і хлопців. Дівчата серед позитивних якостей сучасних старшокласників назвали: комунікабельність – 12%; креативність – 11%; вміння дружити – 10%; щирість – 9%; розум – 9%;

почуття гумору – 9%; доброта – 8%; відповідальність – 8%; допитливість – 6%;

активність – 6%; відкритість – 6%; наполегливість – 6%; кмітливість – 5%; чесність – 5%. Меншу кількість відсотків набрали такі якості, як працелюбність, обізнаність, готовність допомогти іншим, сміливість, повага, охайність, цілеспрямованість, ввічливість, оптимізм, вміння працювати з технікою, впевненість, вміння використовувати Інтернет, старанність, хитрість, мужність. Усього було названо 28 характерних ознак.

Хлопці назвали 24 якості, властиві для сучасних старшокласників. Пріоритетними названо: щирість – 11%; чесність – 9%; комунікабельність – 9%; доброта – 8%; кмітливість – 8%; старанність – 8%; креативність – 7%; розум – 6%; працелюбність – 5%; сміливість – 4%; почуття гумору – 4%; відповідальність – 4%; охайність – 4%; впевненість – 4%; вміння використовувати Інтернет – 4%. Менші відсотки набрали такі якості, як хитрість, відкритість, наполегливість, цілеспрямованість, ввічливість, мужність, вміння працювати з технікою, допомога іншим, обізнаність.

Цікавим психологічним і соціальним явищем є поява «хитрості» серед позитивних якостей. Дослідження підтвердило необхідність уточнення змісту і методів виховної роботи серед хлопців і дівчат.

Особливо варто підкреслити той факт, що названі якості характеризують певною мірою систему цінностей сучасної молоді.

Не менш цікаві результати одержані щодо негативних якостей сучасних старшокласників. Думки хлопців і дівчат знову розділилися. Дівчата назвали 13 негативних якостей, а хлопці – 10. Ранги негативних якостей доволі своєрідні. На думку дівчат, це насамперед: лінощі – 17%; шкідливі звички – 17%; егоїзм – 15%; невихованість – 15%; агресивність – 11%; залежність від Інтернету – 11%; байдужість – 9%; жорстокість – 8%; знущання – 7%; брехливість – 7%; розпущеність – 5%; заздрість – 4%; марнотратство – 4%. Якщо врахувати спорідненість агресії, жорстокості, знущання, можна стверджувати, що, на думку молодих людей, це є найбільш очевидною негативною якістю.

Думки хлопців дещо відрізняються. Серед негативних якостей вони виокремили: шкідливі звички – 28%; лінощі – 26%; байдужість – 15%; залежність від Інтернету – 14%; егоїзм – 7%; жорстокість – 5%; агресивність – 4%; невихованість – 3%; знущання – 3%.

Ця інформація може бути важливою для роботи з батьками, корекції виховних заходів, у системі підвищення кваліфікації вчителів.

Для розуміння закономірностей розвитку системи цінностей молоді важливим є питання авторитету. Відповіді хлопців і дівчат мають як спільні, так і відмінні ознаки. Старшокласники запропонували такий перелік: батьки – 19%; відомі люди – 16%; успішні люди – 10%; ділові люди – 9%; друзі – 5%; блогери – 4%; вчителі – 4%; кумири – 3%; спортсмени – 3%; політики – 2%; волонтери – 1%. Послідовність авторитетних людей для дівчат дещо відрізняється: батьки – 26%; відомі люди – 21%; ділові люди – 12%; друзі – 9%; блогери – 5%; вчителі – 5%; кумири – 3%; політики – 2%; волонтери – 1%.

Насторожує факт, характерний і для інших європейських країн. Понад 20% хлопців і 16% дівчат не змогли відповісти на це запитання, що можна розцінювати як відсутність авторитету.

Поява блогерів серед авторитетних людей засвідчує поступове зростання значимості блогосфери в молодіжному середовищі.

Традиційно низьким залишається статус політиків, що підкреслює необхідність перегляду суті функціонування політичних еліт.

Низький статус авторитету вчителів обумовлює необхідність додаткового вивчення причин цього явища, що викликано, на нашу думку, не так особистісними чинниками, як загальним статусом у суспільстві. Зауважимо інерційність цих процесів. Навіть порівняно короткий період недостатнього фінансування освіти, зменшення уваги до значимості педагогічної діяльності негативно впливає на статус вчителя, викликає іміджеві втрати для корекції яких потрібні десятиліття.

УДК 378.094

Вихрущ В. О.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки та
соціального управління
Інституту психології та права
Національного університету
«Львівська політехніка»

Пехота О. М.,
доктор педагогічних наук, професор
ГО Центр «Європейська освіта дорослих»

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ МЕРЕЖЕВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

У теорії сучасної освіти дорослих є напрям, існування якого свідчить про те, що якщо особисті цілі людей, які входять до певної професійної спільноти, не реалізуються в процесі досягнення цілей самої професійної організації, така організація як жива система скоро може припинити своє існування, бо вона не живе, а агонізує. Очевидно, що організація складається з людей, які для неї повинні бути важливішими, ніж вона для них. Тільки тоді вона може жити і бути успішною, зможе змінити цінності одних (неуспішних), погодивши їх із цінностями інших (успішних), в свою чергу також змінивши їх. Усе це можливо тільки в процесі горизонтальних взаємодій, тобто в мережі [3].

Основний принцип мережевої організації – принцип мережевої взаємодії. Мережева взаємодія – це система зв'язків, що дозволяють розробляти, апробувати та пропонувати професійному педагогічному співтовариству інноваційні моделі змісту освіти та управління системою освіти; це спосіб діяльності зі спільним використанням ресурсів.

Л. Сморгунов у своїх роботах [4] виділяє такі чотири ключові характеристики мережевих взаємодій у соціальній сфері: